

VOORKOMINGSPROGRAM VIR VROEË KINDERJARE

SUID-AFRIKA AFRIKAANSE WEERGAWE

Oor A21: A21 is 'n wêreldwye organisasie wat mensehandel teenstaan en toegewy is aan die afskaffing van slawerny oral, vir altyd. Terwyl daar vandag miljoene in die wêreld is wat vasgevang is in slawerny, fokus A21 steeds op die een—die een man, die een vrou en die een kind wat in slawerny vasgevang is. Ons holistiese benadering tot die afskaffing van hedendaagse slawerny is om lewens te bereik, te red en te herstel deur kwesbaarheid te verminder, slagoffers by te staan en oorlewendes te bemagtig. Deur vennootskappe en die pogings van ondersteuners oor die hele wêreld, glo A21 dat slawerny voorkom kan word, slagoffers geïdentifiseer en bygestaan kan word, oortreders voor die gereg gebring kan word, en miljoene oorlewendes 'n lewe van onafhanklikheid kan betree. Vir meer inligting, besoek: A21.org.

Kopiereg: © A21 VSA, Ink. 2023. Alle regte voorbehou. Geen deel van hierdie publikasie mag gereproduseer, in 'n herwinningstelsel gestoor of versend word in enige vorm of op enige manier, elektronies, meganies, fotokopiëring, opname of andersins, sonder die vooraf toestemming van A21 VSA, Inc. Toestemming versoek moet per e-pos gestuur word aan info.sa@a21.org; onderwerp: kopiereg toestemming.

Vrywaring: Al die karakters en stories in hierdie hulpbron is fiktief. Die name in elke scenario verpersoonlik of verteenwoordig geen spesifieke individu nie. Die streke in elke scenario beeld geen vorm van mensehandel uitsluitlik uit in daardie streke nie.

Inhoud Nota: Dit is belangrik om te verstaan dat kinders wat mishandeling en trauma ervaar het, herinner kan word aan hul trauma. Hierdie program bespreek onderwerpe, insluitend ongenooide en onveilige aanraking, onbetroubare mense en onveilige geheime, wat dikwels met mishandeling verband hou. Kinders kan herinner word aan vorige of huidige mishandeling en kan dit aan die fasiliteerder bekend maak (of kan 'n emosionele of fisiese reaksie hê). Maak asseblief seker dat u bewus is van beveiligings- en aanmeldings prosedures in u skool, organisasie en/of land voordat u hierdie program fasiliteer.

INHOUDSOPGAWE

Sessie 1: Betroubare en Onbetroubare Mense	07
Deel 1- Stappe om Veilig te Bly	08
• Veiligheidsverkeerslig (<i>Bylaag A</i>)	
• Veiligheidskleurkaarte (<i>Bylaag B</i>)	
• Stappe om Veilig te Bly Karakterbeelde (<i>Bylaag C</i>)	
Deel 2 - Veilige Sirkel	12
• Veilige Sirkel Hand Patroon (<i>Bylaag D</i>)	
Sessie 2: Veilige en Onveilige Kommunikasie	16
Deel 3 - Vreemdelinge: Wie is Veilig en Onveilig?	17
• Veilige en Onveilige Vreemdeling Karakterbeelde (<i>Bylaag E</i>)	
• Veilige en Onveilige Vreemdeling Karakter Inkleurprente (<i>Bylaag F</i>)	
Deel 4 - Geheime: Wat is Veilig en Onveilig?	21
• Geen bylae word benodig	
Sessie 3: Genooide en Ongenooide Aanraking	26
Deel 5 - Veilige en Onveilige Aanraking	27
• Veilige en Onveilige Aanraking Beeldkaarte (<i>Bylaag G</i>)	
• Veilige en Onveilige Woorde (<i>Bylaag H</i>)	
• Blitslyn Aktiwiteit (<i>Bylaag I</i>)	
Deel 6 - Veilige Liggaamsgrense	31
• Ongenooide Aanrakingsaktiwiteit Inkleurbladsy (<i>Bylaag J</i>)	
Bylaag	34

OORSIG VAN DIE VROEË KINDERJARE VOORKOMINGSPROGRAM

Die Voorkomingsprogram vir Vroeë Kinderjare (VPVK) is 'n kindgesentreerde, aktiwiteitsgebaseerde program wat ontwerp is om kwesbare kinders te bemagtig en rus hulle toe met veiligheidsgereedskappe vir beskerming in potensiële gevaarlike situasies wat hulle navigeer in hul jong lewens. Een van die kerndoelwitte van hierdie program is om te voorkom dat jong kinders potensiële slagoffers van mensehandel word. Die VPVK het 'n verskeidenheid interaktiewe, ouderdomstoepaslike aktiwiteite wat ontwerp is vir kinders van 3 tot 6 jaar oud.

Die program is ontwerp om gefasiliteer te word deur voorskoolse onderwysers, primêre onderwysers, voorligters, ouers, voogde en gemeenskapsleiers vir vroeë kinderopvoeding. Die VPVK kan gefasiliteer word in enige gemeenskap instelling en tydsraamwerk. Die ideale leweringsmetode is om die sessies verskeie kere deur die jaar aan te bied, deur herhaling te gebruik om die kinders te help om die inligting wat in die program aangebied word, te leer, te behou en toe te pas.

DOEL

Daar word beraam dat 50 miljoen mense vandag in hedendaagse slawerny aangehou word.¹ Een uit elke vier slagoffers van mensehandel is 'n kind.² Ons glo daarin om die volgende generasie toe te rus met die vaardighede om hulself teen hierdie oortredings en moontlikhede van uitbuiting te beskerm. Kinders is inherent kwesbaar en navorsing dui daarop dat ongunstige kinderjare-ervarings dikwels 'n skakel met mensehandel in die toekoms het.³ Daarom moet kinders 'n begrip hê van die gevare van onveilige situasies wat hulle gevaar kan berokken. Dit is hoekom voorkoming die sleutel is om hierdie menseregteskending te bekamp, en om hierdie kwessies op 'n vroeë ouderdom aan te spreek is van kardinale belang. Ons hoop om kinders, onderwysers en ouers te begin opvoed om verandering deur hierdie program te inisieer. Die beëindiging van mensehandel en uitbuiting is haalbaar in ons leeftyd. Deur hierdie program en met jou hulp, sal ons 'n stap nader wees om hierdie missie te bereik.

DOELWITTE

Die doelwitte van hierdie program is daarop gemik om kinders en fasiliteerders te ondersteun om:

1. Betroubare en onbetroubare mense te identifiseer
2. Veiligheidsvoorkomingsinstrumente te herken
3. Strategieë vir persoonlike veiligheidsaksies te ontwikkel

TYDSDUUR

Die program bestaan uit drie sessies met twee dele elk. Die program is buigsaam en kan aangepas word volgens die behoeftes van die fasiliteerders en kinders. Die voorgestelde tydsraamwerk vir elke deel binne 'n sessie is tussen 30 minute tot een uur. Elke sessie bestaan

¹ International Labour Organisation and Walk Free Foundation. (2017). *Forced labour, modern slavery and human trafficking*, Geneva, September 2017, p5, https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_575479/lang--en/index.htm.

² International Labour Organisation and Walk Free Foundation. (2017). *Forced labour, modern slavery and human trafficking*, Geneva, September 2017, p5, https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_575479/lang--en/index.htm.

³ Center for Disease Control and Prevention. (2022). *Adverse Childhood Experiences (ACEs)*: <https://www.cdc.gov/violenceprevention/aces/>

uit twee dele. Fasiliteerders kan die instruksies vir elke deel in afsonderlike klasinstellings lewer. Dit word egter aanbeveel dat die inhoud van hierdie program deurlopend bespreek word sodat kinders hierdie belangrike inligting regdeur die skooljaar begryp.

GEHOOR

Kinders van 3 - 6 jaar oud; die VKVP kan gefasiliteer word met individue (d.w.s. ouers, voogde) of enige grootte groep (d.w.s. kleuterskool, klaskameropset, gemeenskapsprogram).

UITGEBREIDE VRAE

Dwarsdeur die sessies is daar bykomende vrae. Hierdie is bedoel vir hoërvlak-ondervraging en word aanbeveel vir kinders van 5 tot 6.

INDIVIDUELE SESSIE STRUKTUUR

- **Berei voor:** Lig die nodige hulpbronne en sleuteltermen uit wat nodig is vir die fasiliteerder om die sessie te voltooi
- **Stel bekend:** Skep afwagting vir die inhoud van die sessie
- **Interaksie:** Betrek die kinders by ervaringsleersituasies en laat tyd toe om die inhoud van die sessie te verwerk
- **Inspireer:** Vra die kinders met 'n oproep tot aksie deur 'n opsionele mondelinge of skriftelike reaksie en 'n vennoot- of groepsprojek om die sessie-inhoud te begin
- **Toepassing:** 'n Aktiwiteit is ingesluit om te help om die sessie se inhoud op 'n deurlopende basis te versterk

SLEUTEL TERME

Sleuteltermen sal gedefinieer word, in vetgedrukte lettertipes, en deur die program herhaal word.

VOORBEELD ANTWOORDE

Elke afdeling bevat vrae met óf antwoorde óf Voorbeeld antwoorde. Hierdie antwoorde kan verskil van wat die kinders voorstel of verstaan; hulle is daar om die fasiliteerder te help lei soos nodig..

BEGELEIDENDE STORIEBOEK

Die "Stappe om Veilig te Bly" Storieboek vertel die verhaal van Thandi, 'n avontuurlustige jong vyfjarige wat 'n onbetroubare en skelm persoon ontmoet terwyl sy in die parkie speel. Hierdie storie stel bekend verskeie van die konsepte wat in die VKVP gedek word en word na verwys deur die hele program.

AS JY DIT VERMOED, MELD DIT AAN

RAPPORTEER MENSEHANDEL OF UITBUITING:

Childline Suid-Afrika:116

Nasionale Mensehandel Blitslyn: 0800-222-777

RAPPORTEER 'N NOODGEVAL:

10111

BYKOMENDE HULPBRONNE

FASILITEERDEROPLEIDING

TERUGVOEROPNAME

SESSIE 1: BETROUBARE EN ONBETROUBARE (“TRICKY”) MENSE

DEEL 1 - STAPPE OM VEILIG TE BLY

MATERIAAL BENODIG	SLEUTEL TERME
• “Stappe om Veilig te Bly” Storieboek • Veiligheidsverkeerslig (Bylaag A) • Veiligheidskleurkaarte (Bylaag B) • Stappe om Veilig te Bly Karakterbeelde (Bylaag C) • Papier • Verf • Kryte	• Onveilige persoon: ‘n onbetroubare (“tricky”), bekende persoon of vreemdeling wat leuens of geheime gebruik wat iemand ongemaklik of bang laat voel en/of hul fisiese liggaam of gevoelens seermaak. • Veilige persoon: ‘n betroubare, bekende persoon of vreemdeling op wie staat gemaak kan word om opreg te wees, wat respek het vir iemand se persoonlike grense en beskermend is en help om iemand van gevaar te weerhou. • Ongemaklik: om fisies of emosioneel sleg, bang, ongemaklik of fisies siek te voel as gevolg van ‘n situasie of persoon • Onbetroubare Persoon: ‘n onveilige of ongenooide persoon wat nie eerlik is nie en jok. • Betroubare volwassene: ‘n veilige persoon wat ouer as 18 jaar oud is, wat opreg of eerlik, en betroubaar is • Betroubare persoon: ‘n veilige persoon (van enige ouderdom) wat opreg of eerlik, en betroubaar is

DEEL 2 - VEILIGE SIRKEL

MATERIAAL BENODIG	SLEUTEL TERME
• “Stappe om Veilig te Bly” Storieboek • Hoelahoepel • Veilige Sirkel Hand Patroon (Bylaag D) • Papier • Verf • Kryte • Maskeerband	• Veilige Sirkel: ‘n veiligheidshulpmiddel (wat gebruik maak van die kind se hand) om vyf betroubare volwassenes te identifiseer op wie staat gemaak kan word om hulle te help beskerm teen gevaar • Vertrouensgrense: beperk tot dit waarmee ‘n persoon gemaklik en ongemaklik is in ‘n verhouding

DEEL 1 - STAPPE OM VEILIG TE BLY

SÊ: Steek jou hand op as jy daarvan hou om speletjies te speel. (*Gee die kinders tyd om kortliks die tipe speletjies wat hulle graag speel te deel*). Vandag gaan ons 'n speletjie genaamd "Verkeerslig Kleur Pas" speel. Soms kan mense **betroubaar en veilig**, wees, en ander tye of kere kan mense **onbetroubaar en onveilig** wees. **Betroubare mense** is **veilige mense** wie ander mense en hul grense **respekteer**, en wie 'n ander persoon sal help beskerm teen gevaar. **Onbetroubare en onveilige mense** kan iemand wees wat jy ken of 'n vreemdeling wat jou probeer mislei deur leuens te gebruik, **onveilige geheime** vertel, of 'n ander persoon **ongemaklik** laat voel, bang, of maak hul gevoelens of self hul liggaam seer. 'n **Onbetroubare en onveilige persoon** kan jou laat dink dat jy jou gevoelens binne-in (vir jouself) moet hou en dit vir niemand moet vertel nie. 'n **Betroubare en veilige volwassene** sal jou egter gemaklik laat voel, om jou gevoelens te deel en na buite te druk, sodat jy hulp kan kry.

Ons gaan drie kleure gebruik om te leer oor verskillende maniere waarop ons kan sien wanneer mense onbetroubaar is, om te weet wanneer mense vertrou kan word, of om bewus te wees as jy nie seker is oor iemand se optrede nie. Hierdie kleure is: Rooi, Geel en Groen. Ons kan hierdie kleure op 'n verkeerslig vind of sien.

DOEN: Wys die Veiligheidsverkeerslig (Bylaag A). Hersien elke kleur en verduidelik wat dit beteken (bv. Rooi = stop; Geel = stadiger, wees versigtig; Groen = gaan).

VRA: Lees die volgende vrae en laat die kinders reageer.

VERKEERSLIG KLEURPASSINGSAKTIWITEIT
Vraag 1: Aan watter kleur dink jy wanneer jy die woord "stop" hoor? Antwoord: Rooi
Vraag 2: Aan watter kleur dink jy wanneer jy die woord "gaan" hoor? Antwoord: Groen
Uitgebreide vraag: Aan watter kleur dink jy wanneer jy die woorde "versigtig of stadiger" hoor? Antwoord: Geel

SÊ: Net soos verkeersligte verskillende kleure het om ons te help weet wanneer om te stop, stadiger te ry en te gaan, kan ons ook hierdie drie kleure gebruik om te weet wanneer mense **onbetroubaar en onveilig** is, vertrou kan word, of wanneer ons nie seker is wie ons kan vertrou nie dan kan ons 'n **betroubare**.

DOEN: Plaas die kinders in 'n reguit lyn. Lees verskeie van die Betroubare en Onbetroubare Mense Situations (hieronder). Laat die kinders luister en bepaal of dit 'n veilige of onveilige situasie is. Laat hulle vorentoe stap ("gaan") as hulle dink dit is 'n veilige situasie. Laat hulle stil staan ("stop") as hulle dink dit is onveilig.

Opsioneel: Hou die Veiligheidsverkeerslig (Bylaag A) op tydens hierdie aktiwiteit.

BETROUBARE EN VEILIGE MENSE (GAAN)

- help om jou veilig te hou en jou teen gevaar te beskerm
- waardeer wie jy is
- laat jou gemaklik voel
- luister na jou
- respekteer jou fisiese liggaamsgrense
- praat die waarheid en is eerlik met jou

TRICKY AND UNSAFE PEOPLE (STOP)

- tree onbetroubaar op en jok vir jou
- dit lyk of hulle jou probeer flous of mislei
- laat jou **ongemaklik** voel
- gee jou 'n snaakse gevoel in jou maag
- maak jou gevoelens seer of benadeel jou
- kontak jou selfs wanneer jy hulle nie genooi het om naby jou te wees nie

VRA: Lees die volgende vrae en laat die kinders reageer.

BETROUBARE EN ONBETROUBARE MENSE EN SITUASIE VRAE

Vraag 1: Watter kleur pas die beste by hoe jy dalk voel wanneer iemand wat jy nie ken nie jou **ongemaklik**, onveilig, bang of onrustig maak?

Antwoord: Rooi

Uitgebreide vraag: Hoekom sal die kleur rooi verbind word met negatiewe, hartseer of bang gevoelens?

Voorbeeld antwoorde: Ek het rooi gekies omdat dit gevaar beteken. Ek sou wou hê hulle moet stop, want ek voel nie veilig nie.

Vraag 2: Watter kleur pas die beste by hoe jy dalk voel wanneer jy by 'n persoon is by wie jy weet jy veilig is en die persoon kan vertrou om jou te beskerm en lief te hê?

Antwoord: Groen

Uitgebreide vraag: Waarom sou die kleur groen gekoppel wees aan 'om veilig en beskerm te voel'?

Voorbeeld antwoorde: Ek het groen gekies omdat ek veilig voel. Ek weet hulle sal my beskerm. Hulle gee om vir my en sal my nie seermaak nie.

SÊ: In die storieboek “Stappe om Veilig te Bly,” wat ons vandag gaan lees, gaan daar 'n paar **betroubare** mense wees wat **veilig** is en 'n paar **onbetroubare** mense wees wat **onveilig** is. Luister terwyl ek 'n storie lees wat 'n paar betroubare en onbetroubare karakters in die storie het.

DOEN: Lees die “Stappe om Veilig te Bly” Storieboek. Terwyl jy lees, maak seker dat jy vir die kinders die prentjies in die boek wys sodat hulle die storie kan volg en die karakters regdeur die storie kan identifiseer.

VRA: Het die storie beide **betroubare en veilige** en **onbetroubare en onveilige** mense?

Voorbeeld antwoorde: Ja, daar was vandag verskillende mense in ons storie. Sommige van hulle was **betroubaar** en **veilig** en sommige van hulle van **onbetroubaar** en **onveilig**.

SÊ: Onthou hoe elkeen van ons drie verkeersligkleure 'n spesiale betekenis gehad het. Rooi het stop beteken; Geel het beteken ry stadiger of wees versigtig; en Groen was 'gaan'. Ons gaan 'n speletjie genaamd "Veiligheid Kleur Pas" speel waar jy 'n karakter uit ons storie gaan sien en dan kan jy kies watter kleur jy dink hulle is.

DOEN: Deel 'n stel Veiligheidskleurkaarte (Bylaag B) aan elke kind uit.

VRA: Lees die volgende vrae terwyl jy die Stappe om Veilig te Bly Karakterprente (Bylaag C) een vir een wys. Laat die kinders dink oor watter kleur elke prent die beste verteenwoordig en vra hulle om daardie kleurkaart op te hou.

VEILIGHEID KLEUR PAS VRAE

Vraag 1: Watter kleur dink jy moet Abe wees? (Vertoon: Abe se karakterbeeld)

Antwoord: Rooi

Uitgebreide vraag: Waarom sou rooi die kleur wees wat Abe voorstel?

Voorbeeld antwoorde: Abe was 'n **onbetroubare persoon**. Hy het probeer om Thandi weg te neem van 'n veilige plek en weg van haar familie. **Onbetroubare mense** kan vriendelik wees en wil dalk vir jou goed koop, maar dit beteken nie dat hulle veilig is nie. Hulle jok dalk of doen iets oulik omdat hulle jou probeer mislei.

Vraag 2: Watter kleur dink jy moet Thandi wees? (Vertoon: Thandi se karakterbeeld)

Antwoord: Groen

Uitgebreide vraag: Waarom sou groen die kleur wees wat Thandi voorstel?

Voorbeeld antwoorde: Thandi het geweet sy moet nie saam met Abe gaan nie, al het hy bekend en gaaf gelyk. Sy het geweet hy was 'n **onbetroubare en onveilige persoon**.

Vraag 3: Watter kleur dink jy moet die veilige vreemdeling by die park wees? (Vertoon: Veilige Vreemdeling se karakterbeeld)

Antwoord: Groen

Uitgebreide vraag: Waarom sou groen die kleur wees wat die veilige vreemdeling voorstel?

Voorbeeld antwoorde: Soms wanneer jy bang is of in die moeilikheid is, en niemand van jou veilige sirkel is naby of in die omgewing nie, kan 'n veilige vreemdeling jou dalk help. 'n Veilige vreemdeling is iemand wat jou grense respekteer, en wil help om iemand teen gevaar te beskerm.

Vraag 4: Watter kleur dink jy moet Thandi se oupa wees? (Vertoon: Thandi se oupa se karakterbeeld)

Antwoord: Groen

Uitgebreide vraag: Waarom sou groen die kleur wees wat Thandi se Oupa voorstel?

Voorbeeld antwoorde: Thandi se oupa is 'n **veilige persoon** wat lief is vir haar. In die storie het hy na Thandi gekyk. Hy wil Thandi veilig hou van vreemdelinge en **onbetroubare mense**.

SÊ: Ons het vandag die kleure rooi en groen gekoppel aan situasies en voorbeelde van **betroubare en veilige mense** en **onbetroubare en onveilige mense**. Toe ons die “Stappe om Veilig te Bly” Storieboek gelees het, het ons ook ‘n nuwe vriendin, Thandi, in die storie ontmoet.

DOEN: Laat die kinders deel wat hulle uit vandag se storie, “Stappe om Veilig te Bly”, geleer het en hoe dit verband hou met **betroubare en veilige mense** en **onbetroubare en onveilige mense**.

VRA: Lees die volgende vrae en laat die kinders reageer op wat hulle uit die “Stappe om Veilig te Bly” Storieboek geleer het.

“STAPPE OM VEILIG TE BLY” STORIEBOEK VRAE

Vraag 1: Was dit veilig vir Thandi om alleen by die parkie te bly?

Voorbeeld antwoorde: Nee. Thandi is te jonk om alleen by die parkie te wees.

Vraag 2: Wat sal jy doen as ‘n vreemdeling of **onbetroubare** persoon jou vra om saam met hulle te gaan?

Voorbeeld antwoorde: Sê nee. Hardloop weg na ‘n **betroubare volwassene**. Vertel ‘n **veilige vreemdeling**. Dit is alles dinge wat Thandi in ons storie gedoen het.

Uitgebreide vraag: Hoe hou die kleure van ‘n verkeerslig verband met **betroubare en veilige mense** en **onbetroubare en onveilige mense**?

Voorbeeld antwoorde: Rooi verteenwoordig stop, gevaar en **onbetroubare en onveilige mense** wat bekend kan wees (iemand wat jy ken) of ‘n vreemdeling (iemand wat jy nie ken nie). Geel verteenwoordig om versigtig of stadiger te wees en kan óf **betroubare en veilige mense** óf **onbetroubare en onveilige mense** wees. Groen verteenwoordig gaan en kan **betroubare en veilige mense** wees.

TOEPASSINGSAKTIWITEIT: Verduidelik aan die kinders hoe daar veilige en onveilige plekke is. Dikwels kan ‘n plek onveilig wees wanneer kinders nie ‘n **betroubare volwassene** teenwoordig het nie. Herinner hulle om altyd rond te kyk vir **betroubare en veilige volwassenes**. As hulle geen veilige mense sien nie, moet hulle daardie spasie verlaat en na ‘n area gaan waar daar **betroubare volwassenes** is wat kan help om hulle veilig te hou.

Deel teken papier en materiaal uit. Vra die kinders om ‘n plek te teken wat ‘n veilige plek verteenwoordig vir hulle en **betroubare en veilige volwassenes** in te sluit.

DEEL 2 - VEILIGE SIRKEL

SÊ: Vandag leer ons oor wat 'n **veilige sirkel** is en wie in jou **veilige sirkel** kan wees. Mense in jou veilige sirkel moet 'n **betroubare volwassene** wees, iemand wat 'n **veilige persoon is**. Wanneer jy iemand vertrou, moet jy veilig en gemaklik voel rondom hulle. Dit is belangrik om jou gevoelens te verstaan en te weet hoe hulle jou kan ondersteun in die vorming van jou **vertroue grense ("trust boundaries")** om jouself te beskerm teen gevaar. **Vertroue grense ("trust boundaries")** help jou om te weet waarmee jy gemaklik is en waarmee jy ongemaklik is in enige verhouding met 'n familielid of 'n vriend. Hulle kan jou ook help om te weet wie jy kan vertrou en wie kan help om jou veilig te hou. Om grense te hê en verbind te wees aan iemand wat jy kan vertrou, is die sleutel tot 'n gesonde verhouding.

DOEN: Hou 'n hoelahoepel op om die kinders te wys, plaas dit dan op die grond en tree binne-in, of gebruik kleefband om 'n sirkel te vorm as jy nie 'n hoelahoepel het nie. Verduidelik dat die spasie binne die hoelahoepel soms as 'n persoon se veilige ruimte gesien kan word. Die hoepel is soos 'n onsigbare versperring ("shield"), wat optree as 'n **vertroue grens ("trust boundary")** wat 'n persoon se ruimte of spasie beskerm. Tree uit die hoelahoepel en nooi dan een van die vrywillige kinders om binne die hoelahoepel te staan. Vra die kind of dit oukei is dat jy intree om by hulle aan te sluit, wat 'n **veilige persoon** verteenwoordig wat hul **veilige sirkel** binnetree.

Let wel: Dit is oukei as hulle nee sê, want dit gee 'n voorbeeld van **betroubare grense wat gerespekteer word en versterk die idee dat slegs **betroubare volwassenes** welkom is in hul veilige sirkel.*

VRA: Lees die volgende vrae en laat die kinders reageer.

BETROUBARE EN VEILIGE MENSE VRAE

Vraag 1: Wie weet wat 'n veilige persoon is?

Voorbeeld antwoorde: 'n **Veilige persoon** is iemand wat vertrou kan word, ander en hul grense respekteer, en sal help om 'n ander persoon teen gevaar te beskerm. Hulle is dalk 'n bekende persoon soos jou broer of suster, 'n vriend, iemand in die gemeenskap, of 'n ander **betroubare volwassene**, of 'n vreemdeling op wie staat gemaak kan word om opreg te wees, met respek vir iemand se persoonlike liggaamsgrense en beskermend optree om iemand van gevaar te beskerm.

Uitgebreide vraag: Wat is sommige van die waardes van 'n **veilige persoon** wat vertrou kan word?

Voorbeeld antwoorde: 'n **Veilige persoon** is eerlik. Hulle gee om vir ander, is vriendelik, toon **respek**, en hou almal veilig.

Vraag 2: Wie weet wat 'n **betroubare volwassene** is?

Voorbeeld antwoorde: 'n **Betroubare volwassene** is 'n **veilige persoon** wat 'n volwassene is, en iemand na wie jy kan gaan om vir hulp te vra. Hulle kan jou onderwyser, ouers, 'n ander persoon se ouer of die polisie wees.

SÊ: Ons weet reeds dat **betroubare grense** jou help om gemaklik te wees met wie in jou **veilige sirkel** is. 'n **Veilige sirkel** is 'n veiligheidshulpmiddel wat kan help om jou veilig te hou teen **onbetroubare en onveilige mense** wat nie in ons **veilige sirkel** is nie. Jy het 'n keuse wie om in jou **veilige sirkel** toe te laat. Dit is dus oukei as jy soms van plan verander en verskillende mense in jou **veilige sirkel** toelaat. Byvoorbeeld, as jy na 'n nuwe stad trek, nader aan 'n ander familielid, of van skool verander met 'n nuwe onderwyser, kan die **betroubare volwassenes** in jou **veilige sirkel** ook verander. Onthou, dit is belangrik om net **veilige mense** wat **betroubare volwassenes** is in jou **veilige sirkel** toe te laat.

DOEN: Hou weer 'n hoelahoepel op en tree binne. Verduidelik aan die kinders dat hierdie hoelahoepel nie net **betroubare grense**, verteenwoordig nie, maar ook soos jou **veilige sirkel** kan wees. Laat die kinders opstaan, hul arms uithou en 'n 360 grade draai maak ('n stadige draai) om hul eie onsigbare **veilige sirkel** te skep.

VRA: Lees die volgende vrae en vra kinders om te reageer.

VEILIGE SIRKEL VRAE
Vraag 1: Wat is 'n paar dinge wat jou veilig laat voel? Voorbeeld antwoord: Dinge wat my veilig laat voel, is om by familie te wees, by die skool te leer en met vriende te speel.
Vraag 2: Wat is sommige dinge wat jou onveilig laat voel? Voorbeeld antwoord: Dinge wat my onveilig laat voel kan wees 'n hond wat blaf, om alleen in die donker te wees of harde geluide.
Uitgebreide vraag: Hoe voel iemand wanneer hulle onveilig voel? Voorbeeld antwoorde: 'n Persoon mag dalk ongemaklik voel. Hul maag kan seer wees, hul hande kan sweet en hul hartklop kan baie vinnig klop.
Vraag 3: Hoe voel dit as iemand ongenooid te naby aan jou kom in jou veilige sirkel? Voorbeeld antwoord: Dit kan ongemaklik en onveilig voel, asof die ander persoon te naby is en liggaamsgrense dalk geskend of binnegedring word.
Vraag 4: Wat kan jy sê of doen om 'n persoon te vra om uit jou veilige sirkel te beweeg as jy ongemaklik voel? Voorbeeld antwoorde: Jy kan wegstap of hulle mooi vra om weg te beweeg. As hulle nie luister nie en jy het hulle gevra om weg te beweeg, kan jy hulle wegstoot en 'n betroubare volwassene vertel.

SÊ: Betroubare mense is **veilige mense** op wie staat gemaak kan word om jou te help beskerm, om opreg te wees en nie te jok nie, om jou teen gevaar te beskerm en wat in jou **veilige sirkel** mag. Daar is egter **onbetroubare en onveilige mense** wat jok en jou probeer beheer. Hulle probeer ook om in jou **veilige sirkel** te kom om jou te mislei of seer te maak, maar wanneer jy **ongemaklik** voel, onthou, jy kan kies wie jy in jou **veilige sirkel** toelaat. Hierdie mense in jou **veilige sirkel** moet altyd betroubare **volwassenes wees**.

DOEN: Hou jou hande op en wys na elke vinger. Laat die kinders tel hoeveel vingers hulle op hul hand het. Wys na jou hand en teken 'n "lug"-sirkel om jou hand om 'n **veilige sirkel** voor te stel, asof daar 'n hoelahoepel om jou hand is. Laat die kinders 'n "lug"-sirkel om hul hand teken om hul **veilige sirkel** voor te stel. Verduidelik dat hulle aan vyf mense gaan dink wat hulle kan vertrou om deel van hul **veilige sirkel** te wees.

**Let wel: Indien daar enige kinders in jou klas is wat dalk sukkel om hul hande vir hierdie aktiwiteit te gebruik, om inklusiwiteit te verseker, kan die kinders ook vyf tone op een voet gebruik. Hulle kan selfs twee oë, twee ore en 'n neus gebruik om te onthou.*

VRA: Lees die volgende vrae en vra kinders om te reageer. Herinner die kinders dat elke keer as hulle **ongemaklik** voel dit dalk nie is omdat hulle onveilig is nie (hulle kan te vol of te warm wees). Mense het egter dikwels 'n **ongemaklike** gevoel wanneer hulle onveilig is.

ONBETROUBARE EN ONVEILIGE MENSE VRAE

Vraag 1: Wie is sommige mense in jou lewe wat jy kan vertrou, wat jou veilig laat voel en beskerm teen gevaar?

Voorbeeld antwoorde: Mamma, pappa, tannie, oom, versorger, grootouers, onderwyser, polisiebeampte (**veilige vreemdeling**), en 'n vriend is **veilige mense** in my lewe.

Vraag 2: Hoe voel jy wanneer jy **ongemaklik** is?

Voorbeeld antwoorde: Aan die buitekant voel jy dalk te warm, jou hande kan sweeterig voel, jou knieë kan bewe. Aan die binnekant voel jy dalk te vol, siek op jou maag, jou keel kan droog voel, jy kan ook gevries voel, asof jy nie kan beweeg nie.

Uitgebreide vraag: Is om **ongemaklik** te voel dieselfde as om onveilig te voel? Hoekom of hoekom nie?

Voorbeeld antwoorde: Ja, ek kan siek of bang voel wanneer ek onveilig en **ongemaklik** is. Ek kan ook 'gevries' voel asof ek iets wil doen, maar nie kan nie. Ek dink ek voel dieselfde as ek **ongemaklik** is en ook wanneer ek onveilig voel. Ek het dieselfde gevoelens vir albei.

Let wel: Dit is belangrik wanneer verduidelik word hoe 'n **onbetroubare persoon lyk dat baie voorbeelde gebruik word. Dit is omdat sommige kinders dalk 'n ouer of broer of suster het wat 'n **onbetroubare persoon** is, so hulle sal bykomende voorbeelde van **betroubare volwassenes** nodig hê. Ons weet dat daar selfs onveilige onderwysers en polisiebeamptes is, so geen voorbeeld sal sonder uitsonderings wees nie.*

SÊ: Ons **veilige sirkel** kan soos 'n veiligheidshulpmiddel wees wat kan help om jou veilig te hou teen **onbetroubare en onveilige mense** wat nie in ons **veilige sirkel** is nie. Kom ons hou weer ons hand op en kyk na elke vinger. Elke vinger sal 'n **betroubare volwassene** verteenwoordig wat jy by jou **veilige sirkel** kan voeg.

- Jou duim: 'n Betroubare polisiebeampte/gemeenskapsleier
- Jou wysvinger: 'n Betroubare onderwyser/iemand by die skool
- Jou middelvinger: 'n Betroubare familielid of voog _____. (*kinders se keuse*)
- Jou Ringvinger: 'n Betroubare _____. (*kinders se keuse*)
- Jou Pinky Finger: 'n Betroubare _____. (*kinders se keuse*)

Let wel: Die duim en wysvinger hoef nie noodwendig genoem te word nie, dit kan 'n **veilige persoon wees wat aan hulle onbekend is, maar steeds vertrou kan word. Die ander vingers moet die kinders noem en die mense moet aan hulle bekend wees.*

DOEN: Laat kinders hul hand natrek in die spasie aan die einde van die strokiesprent, op die Veilige Sirkel Hand Patroon (Bylaag D), of op 'n stuk papier. Laat die kinders vyf mense kies, een op elke vinger, wat in hul **veilige sirkel** kan wees. Onthou, twee van die vingers kan **veilige** vreemdelinge wees (bv. polisieman, onderwyser). Nooi die kinders uit om 'n prentjie te teken van elkeen van hul **betroubare volwassenes** wat in hul **veilige sirkel** is.

Laat die kinders hul vingers gebruik om te besluit wie in hul **veilige sirkel** kan wees. Die ander vingers is **betroubare en veilige** mense wat hulle self kies. Verduidelik dat daar geen regte of verkeerde keuses is nie en dat elkeen se **veilige sirkel** anders sal lyk.

VRA: Lees die volgende vrae en vra kinders om te reageer.

VEILIGE HAND SIRKEL VRAE

Vraag 1: Wie is die **betroubare volwassene** in jou **veilige sirkel** wat jy op jou duim sit?

Voorbeeld antwoorde: Ek het 'n polisiebeampte geteken. Ek het my pastoor. Ek het my afrigter opgesit.

Vraag 2: Wie is die **betroubare volwassene** in jou **veilige sirkel** wat jy op jou wysvinger sit?

Voorbeeld antwoorde: Ek het jou as my onderwyser geteken. Ek het ons skoolhoof. Ek het my tutor opgesit.

Vraag 3: Wie is die **betroubare volwassene** in jou **veilige sirkel** wat jy op jou middelvinger sit?

Voorbeeld antwoorde: Ek het my ma geteken. Ek het my tannie. Ek het my oupa opgesit.

Vraag 4: Wie is die **betroubare volwassene** in jou **veilige sirkel** wat jy op jou ring- en pinkie vinger sit?

Voorbeeld antwoorde: Ek het my afrigter geteken. Ek het my buurman. Ek het my neef opgesit.

TOEPASSINGSAKTIVITEIT: Hersien die “Stappe om Veilig te Bly” Storieboek en hoe Abe probeer het om Thandi te mislei om saam met hom te gaan. Herinner die kinders wanneer hulle by die skool of ander plekke is, om altyd 'n onderwyser of **betroubare volwassene** te laat weet as 'n **onbetroubare en onveilige persoon** hulle probeer kry om saam met hulle te gaan. Laat die kinders ook hul Veilige Sirkel Hand Patroon (Bylaag D) huis toe neem om saam met een van hul **betroubare volwassenes** uit hul **veilige sirkel** na te gaan.

SESSIE 2: VEILIGE EN ONVEILIGE KOMMUNIKASIE

DEEL 3 - VREEMDELINGE: WIE IS VEILIG EN ONVEILIG?

MATERIAAL BENODIG	SLEUTEL TERME
• “Stappe om Veilig te Bly” Storieboek • Veilige en Onveilige Vreemdeling Karakterbeelde (Bylaag E) • Veilige en Onveilige Karakter Inkleurprente (Bylaag F) • Kryte of merkers Opsioneel: • ‘Aksies om jouself te beskerm teen onveilige vreemdelinge’ video • Rugsak, Baadjie	• Bekende persoon: ‘n goeie vriend of familielid wat bekend is en herken kan word • Verhouding: die verband tussen een persoon en ‘n ander • Veilige vreemdeling: mense wat nie voorheen bekend is nie en wat daar is om te help om ander veilig te hou • Onveilige vreemdeling: iemand wat leuens of geheime gebruik om iemand ongemaklik of bang te laat voel en/of hul fisiese liggaam of gevoelens seermaak

DEEL 4 - GEHEIME: WAT IS VEILIG EN ONVEILIG?

MATERIAAL BENODIG	SLEUTEL TERME
• “Stappe om Veilig te Bly” Storieboek • Tekenpapier • Kryte of merkers	• Veilige geheime: inligting wat bedoel is om vir ‘n kort tyd privaat of onbekend gehou te word, maar wat uiteindelik gedeel kan word • Onveilige geheime: inligting wat iemand kan seermaak, ‘n reël kan oortree of iemand bang, ongemaklik of verward kan laat voel; dit word vertel om nooit met ander gedeel te word nie • Keuse: neem ‘n besluit oor iets of iemand wat dikwels tussen twee of meer dinge of opsies kies

DEEL 3 - VREEMDELINGE: WIE IS VEILIG EN ONVEILIG?

SÊ: Vandag gaan ons kyk na hoe daar **veilige** en **onveilige vreemdelinge** in jou lewe kan wees, en wie hulle kan wees. Ons sal weer na die “Stappe om Veilig te Bly” Storieboek kyk, waar Thandi vir Abe herken, maar hom nie regtig geken het nie. Hy was ‘n vreemdeling vir haar. Sy het geweet sy moet nie saam met Abe na die parkie toe gaan nie, want hy was nie in haar **veilige sirkel** nie.

DOEN: Kyk weer na die deel in die “Stappe om Veilig te Bly” Storieboek waar Thandi vir Abe ontmoet. Wys die prente en deel hoe Abe ‘n **onbetroubare mens** is en ook ‘n **onveilige vreemdeling** vir Thandi is.

VRA: Lees die volgende vrae en vra kinders om te reageer.

VEILIGE EN ONVEILIGE VREEMDELING VRAE

Vraag 1: Wie is ‘n vreemdeling?

Voorbeeld antwoorde: ‘n Persoon wat jy nie ken nie en iemand rondom wie jy versigtig moet wees. Iemand wat nie vir jou bekend is nie, al sien jy hulle gereeld.

Vraag 2: Wat kan ‘n persoon ‘n **onveilige vreemdeling** maak?

Voorbeeld antwoorde: ‘n **Onveilige vreemdeling** kan jou vra om iets te doen waarmee jy **ongemaklik** is, of probeer om jou van veilige plekke weg te neem (bv. jou huis, jou ouers of jou vriende) **Onveilige vreemdelinge** kan selfs probeer om jou te mislei of jou vra om te jok (d.w.s. “Dit is ons klein geheim”).

Vraag 3: Is daar **onveilige vreemdelinge** aanlyn?

Voorbeeld antwoorde: Ja. Daar kan **onveilige vreemdelinge** in die werklike lewe en aanlyn wees. Ons weet nie altyd met wie ons aanlyn praat nie en nie almal sal veilige mense wees nie.

Uitgebreide vraag: Wie is dalk ‘n **veilige vreemdeling** vir jou?

Voorbeeld antwoorde: **Veilige vreemdelinge** kan mense wees wat jy nie ken nie, maar wat daar is om jou te help en jou nie seer te maak nie. **Veilige vreemdelinge** kan polisiebeamptes, kruidenierswinkel werkers of volwassenes wees wat by jou skole werk.

SÊ: Al is nie alle vreemdelinge gevaarlik nie, moet jy wegbly van mense en plekke wat jy nie ken nie en nooit iewers heen gaan saam met iemand wat jy nie ken nie. **Onveilige vreemdelinge** kan gevaarlik wees. Hulle bied jou dalk lekkers, geld of ander belonings aan om alleen saam met hulle iewers heen en iewers **onveilig** te gaan. Dit is belangrik om bewus te wees van **onveilige vreemdelinge** en om nêrens heen te gaan saam met 'n onbekende persoon met wie jy nie 'n **verhouding** het of 'n vreemdeling vir jou is nie. 'n **Veilige vreemdeling** kan egter iemand wees wat jy nie ken nie, maar wat daar is om jou te help en jou nie seer te maak nie. 'n **Veilige vreemdeling** sal jou help in 'n noodgeval, soos 'n polisiebeampte of dokter.

Onthou jy toe ons ons **veilige sirkels** gemaak het en 'n paar mense neergeskryf het wat ons ken, soos mamma, oupa of tannie? Ons het ook aan 'n paar **veilige vreemdelinge** gedink soos 'n polisiebeampte of 'n ouer met ander kinders. Al ons **veilige sirkels** is soortgelyk maar verskil van mekaar omdat ons verskillende gesinne het en verskillende mense ken. Dit beteken dat ons verskillende **betroubare volwassenes** in ons lewens het en **verskillende veilige en onveilige vreemdelinge** kan hê. Byvoorbeeld, jy ken dalk jou tannie en oom baie goed, en hulle is dalk deel van jou **veilige sirkel**. Iemand anders se tannie en oom kan egter vir hulle 'n vreemdeling wees en nie deel van hul **veilige sirkel** wees nie.

DOEN: Hou die Veilige en Onveilige Vreemdeling Karakterbeelde (Bylaag E) een op 'n slag op en lees die "Stappe om Veilig te Bly" Storieboek vrae hieronder. Vra die kinders om vir jou twee duime ("thumbs up") te hou wanneer hulle dink die antwoord is 'n **veilige vreemdeling**. Wanneer hulle dink die antwoord is 'n **onveilige vreemdeling**, laat die kinders hul arms oor hul liggame kruis om 'n x te maak en laat hul hande vuiste vorm.

Opsioneel: Wanneer die kinders "onveilig" sê, kan hulle 'n stopteken met hul hand maak, en met hul ander hand op hul heup stamp (amper soos 'n superheld-houding).

Veilige en Onveilige Vreemdeling Karakterbeelde	Veilig/Onveilig	Regverdiging
Polisieman of Polisiebeamptes	Veilig	Hulle kon Thandi help
Ma (met 'n kind)	Veilig	Hulle kon Thandi help
Abe	Onveilig	Hy het probeer om Thandi te kry om saam met hom na 'n onveilige plek te gaan en dit 'n geheim ('n onveilige geheim) van haar veilige sirkel te hou.

“STAPPE OM VEILIG TE BLY” STORIEBOEK VRAE

Vraag 1: Word hierdie vreemdeling vir jou as veilig of onveilig beskou?

Voorbeeld antwoord: **Veilige vreemdelinge** is die mense wat gewoonlik daar is om my te help.

Uitgebreide vraag: Hoekom dink jy word die vreemdeling vir jou as veilig of onveilig beskou?

Voorbeeld antwoord: Enige iemand wat my probeer mislei of seermaak, is nie 'n **veilige persoon/vreemdeling** nie.

Vraag 2: Het Thandi 'n **verhouding** met Abe gehad?

Voorbeeld antwoorde: Nee, sy het nie 'n **verhouding** met Abe gehad nie. Ons weet uit die storie dat Thandi nie vir Abe geken het nie.

Uitgebreide vraag: Hoe weet jy dat Thandi nie 'n **verhouding** met Abe gehad het nie?

Voorbeeld antwoorde: Thandi se oupa het dalk vir Abe geken, maar Thandi het Abe nog nooit ontmoet nie. As jy iemand nie ken nie en nog nooit met hulle gepraat het nie, dan kan jy nie 'n verhouding met hulle hê nie.

SÊ: Vandag het ons geleer dat 'n vreemdeling 'n **betroubare persoon** kan wees wat **veilig** is of hulle kan 'n **onbetroubare en onveilige persoon** wees. Ons het van die tekens van **onveilige vreemdelinge** geleer en nou sal ons leer wat ons moet doen as ons **ongemaklik** of onveilig voel.

DOEN: Laat die kinders die Veilige en Onveilige Vreemdeling Karakter Inkleurprente inkleur (Bylaag F). Vra die leerders om kleure te kies wat die beste verteenwoordig hoe hulle voel wanneer hulle die woorde veilig en onveilig hoor. Nooi die kinders uit om vir jou, of 'n ander **betroubare volwassene**, te vertel wat hulle vandag oor **veilige** en **onveilige vreemdelinge** geleer het.

VRA: VRA: Wat doen jy as 'n **onveilige vreemdeling** met jou wil praat?

Voorbeeld antwoorde: As 'n **onveilige vreemdeling** met my probeer praat, of my vra waar ek woon of skool toe gaan, moet ek ophou om met hulle te praat en wegloop. As 'n **onveilige vreemdeling** naby my lyf of liggaam probeer kom, sal ek van hulle af weghardloop of hulle wegstoot.

TOEPASSINGSAKTIWITEIT: Verduidelik dat jy altyd iemand in jou **veilige sirkel** van 'n **onveilige vreemdeling** moet vertel. Dit is ook belangrik om te verduidelik dat jy soms dalk moet weghardloop voordat jy 'n **betroubare volwassene** kan vertel.

Bespreek met die kinders hoe om hulself te beskerm as 'n **onveilige vreemdeling** hulle probeer gryp. Demonstreer 'n paar aksies oor hoe hulle hulself kan help beskerm. Lees en voer elkeen van die “Aksies om Jouself Teen Onveilige Vreemdelinge te Beskerm” uit. Laat die kinders die gemodelleerde aksies kopieer.

**Let wel: Vermoed om hierdie aktiwiteit in pare met die kinders uit te voer, vir veiligheid.*

Aksies om Jouself Teen Onveilige Vreemdelinge te Beskerm:

1. **Rugsak:** Wanneer iemand jou rugsak gryp, laat sak jou skouers, los jou rugsak en hardloop na die naaste veilige plek soos 'n klaskamer, winkel of 'n gesin wat ander kinders by hulle het. Jou veiligheid is belangriker as jou rugsak. Jy kan nog 'n rugsak kry.
2. **Baadjie:** Wanneer iemand jou baadjie gryp, laat sak jou skouers, wikkel jou arms uit en hardloop na die naaste veilige plek soos 'n klaskamer, winkel of 'n gesin wat ander kinders by hulle het. Jou veiligheid is belangriker as jou baadjie. Jy kan nog 'n baadjie kry.
3. **Liggaam:** Wanneer iemand jou aan jou skouers of 'n ander deel van jou liggaam gryp, probeer weghardloop. As jy nie kan nie, sak dan af op hul voete en sluit jou arms om hul een been en jou bene om hul ander been. Jy kan ook vir hulp skree en iets sê soos: "Jy is nie my ma nie!" of "Jy is 'n vreemdeling."

Opsioneel: Wys die "Aksies om Jouself Teen Onveilige Vreemdelinge te Beskerm" video, in plaas daarvan om die bogenoemde situasies uit te voer.

DEEL 4 - GEHEIME: WAT IS VEILIG EN ONVEILIG?

SÊ: Ons het geleer hoe verskillende mense **betroubaar en veilig** kan wees of **onbetroubaar en onveilig**. Net soos mense **veilig en onveilig** kan wees, kan die geheime wat ons vertel en aan ons vertel word ook **veilig en onveilig** wees. **Veilige geheime** word beskou as ongevaarlike geheime wat geluk bring vir jou en almal wat betrokke is, soos om 'n verrassingspartytjie te beplan vir iemand wie jy lief het. **Veilige geheime** moet net vir 'n kort tydjie bewaar word en sal uiteindelik aan ander vertel kan word. **Onveilige geheime** kan egter gaan oor iets wat jou of iemand anders kan seermaak en nie privaat gehou moet word nie. Hulle kan jou hartseer, **ongemaklik** of bang maak dat iets sleg gaan gebeur. Gewoonlik is dit **onbetroubare en onveilige** mense wat jou kan probeer flous en jou vra om **onveilige geheime** te bewaar, laat jou voel dat jy jou gevoelens binne moet hou en dit nie vir 'n **betroubare volwassene** moet vertel nie.

DOEN: Vra die kinders om in twee reguit lyne te staan. Verduidelik dat jy 'n geheime woord vir elkeen van die lynkapteine gaan fluister (m.a.w. die persoon voor in die ry). Herinner die lynkapteine dat hulle nie die woord hardop mag sê nie. Wanneer jy "gaan" sê, moet elke lynkaptein die geheime woord aan die volgende persoon fluister. Vra elke kind om die woord aan die volgende persoon te fluister totdat die gefluisterde geheim aan die einde van die lyn of ry kom.

**Let wel: Jy kan enige van die sleutel terme vir die telefoonspeletjie gebruik (d.w.s. veilig, onveilig, geheim, keuse, moeilik, betroubaar, ongemaklik)*

VRA: Lees die volgende vrae en vra die kinders om te reageer.

VEILIGE EN ONVEILIGE VREEMDELING VRAE

Vraag 1: Dink jy die geheime woord in ons speletjie was 'n **veilige geheim** of 'n **onveilige geheim**?

Voorbeeld antwoord: Ek dink die geheime woord was veilig, want dit is vir 'n kort tydjie bewaar en toe aan almal vertel.

Vraag 2: Hoekom sal iemand jou vra om 'n **veilige geheim** te hou?

Voorbeeld antwoorde: As 'n geheim te doen het met 'n verjaardag, vakansie of geskenk, dan is dit 'n **veilige geheim**. Of selfs vir 'n speletjie, soos ons pas gespeel het. Dit word net vir 'n kort tydjie bewaar.

Vraag 3: Wat dink jy is 'n **onveilige geheim**?

Voorbeeld antwoorde: As 'n geheim daarvoor gaan om 'n oortreding weg te steek, oor 'n **ongemaklike** aanraking of gevaar kan veroorsaak, dan is dit 'n **onveilige geheim**.

Vraag 4: Wat moet jy doen as jy gevra word om 'n **onveilige geheim** te hou?

Voorbeeld antwoorde: Ek moet vir die persoon wat my vra om die geheim te hou, sê: "Nee, ek voel nie gemaklik hiermee nie." of "Nee, ek sal dit nie 'n geheim hou nie." Vertel dan 'n **betroubare volwassene**.

Uitgebreide vraag: Kan 'n **onveilige geheim** ooit veilig wees?

Voorbeeld antwoorde: Nee. 'n **Onveilige geheim** is om iets verkeerd of gevaarlik weg te steek. Dit sal nooit veilig wees nie. Selfs as die persoon wat jou die geheim vertel, sê dit is veilig of hulle sê dat hulle jou liefhet, as die geheim gevaar kan veroorsaak, jou van 'n **betroubare volwassene** kan wegneem, of jou **ongemaklik** laat voel, dan kan dit nie veilig wees nie.

SÊ: **Onbetroubare mense** is ongenooide mense wat jy dalk reeds ken. 'n **Onbetroubare persoon** is nie altyd 'n vreemdeling vir jou nie; hulle kan 'n bekende persoon wees wat jy reeds ken, soos 'n familielid of vriend. Enige iemand kan 'n **onbetroubare persoon** wees. 'n **Onbetroubare persoon** moedig jou aan om **onveilige geheime** te hou en sê vir jou om dit vir niemand anders te vertel nie. Hierdie **onveilige geheime** kan jou **ongemaklik** laat voel en kan jou of iemand anders seermaak.

VRA: Lees die volgende scenario's en die ooreenstemmende vrae en vra die kinders om te reageer of te antwoord. Nooi die kinders uit om op te staan as hulle dink daar is 'n **veilige geheim** in die scenario, of laat hulle hul hande op hul koppe sit as hulle dink dit is 'n **onveilige geheim** in die scenario wat gelees word.

VEILIGE EN ONVEILIGE GEHEIME SCENARIO'S

Scenario 1: Tim vra sy ma of hulle 'n koek vir sy oupa kan bak, maar sê dat hulle nie vir hom kan sê nie, want dit is 'n verrassing.

Vraag 1: Is dit 'n **veilige** of **onveilige geheim**? Hoekom of hoekom nie?

Voorbeeld antwoorde: **Veilige geheim**. Tim doen iets spesiaal vir sy oupa om hom gelukkig te maak.

Scenario 2: Isabella en haar kleinsus hoor hoe hul ouers stry. Hulle sien hoe hul ma gestamp word en raak bang. Hulle hardloop na hul kamer. Isabella sê vir haar kleinsus hulle moet niks sê nie.

Vraag 2: Is dit 'n **veilige** of **onveilige geheim**? Hoekom of hoekom nie?

Voorbeeld antwoorde: **Onveilige geheim**. Isabella en haar suster is bang en hul ma het seergekry. Onthou, 'n **onveilige geheim** kan jou **ongemaklik** laat voel en kan jou of iemand anders seermaak.

Scenario 3: Mia voel die afgelope tyd baie hartseer. Haar beste maatjies, John en Lumka, wil haar beter laat voel. Hulle maak vir haar 'n spesiale kaartjie en koop lekkergoed en steek dit in haar rugsak weg. 'n Ander maatjie stap verby hulle en vra wat hulle doen. Hulle sê vir die maatjie dat hulle Mia wil verras met 'n kaartjie en lekkergoed, maar dat hy dit asseblief 'n geheim moet hou.

Vraag 3: Is dit 'n **veilige** of **onveilige geheim**? Hoekom of hoekom nie?

Voorbeeld antwoorde: **Veilige geheim**. John en Lumka doen iets oulik om hul maatjie, Mia, gelukkig te maak.

Scenario 4: Charlie het met haar beste maatjie gespeel en het kneusplekke of bloukolle op haar maatjie se arms en bene gesien. Toe Charlie oor die merke vra, het haar maatjie bang geword en gesê: "Moet asseblief vir niemand vertel nie! My pa word partykeer kwaad en maak my dan seer."

Vraag 4: Is dit 'n **veilige** of **onveilige geheim**? Hoekom of hoekom nie?

Voorbeeld antwoorde: **Onveilige geheim**. Dit is 'n **onveilige geheim** omdat Charlie se maatjie deur haar pa seergemaak word. Om 'n **betroubare volwassene** te vertel, kan help om die mishandeling te stop en vir haar maatjie se familie die hulp te kry wat hulle nodig het.

Scenario 5: Amina het 'n spesiale kaartjie vir haar ma by die skool gemaak en haar suster gevra: "Moet nie vir mamma enige wenke gee of iets sê nie, oukei? Ek wil die een wees wat haar verras."

Vraag 5: Is dit 'n **veilige** of **onveilige geheim**? Hoekom of hoekom nie?

Voorbeeld antwoorde: **Veilige geheim**. Dit is 'n **veilige geheim**, want dit is vir haar ma vir 'n spesiale geleentheid en hulle sal uitvind van die geheime kaartjie wanneer Amina haar ma daarmee verras.

Scenario 6: Een van Erina se familieledes het onvanpaste foto's van haar geneem (d.w.s. foto's van haar private dele). Hy het gesê: "As jy vir niemand van die foto's vertel nie, dan sal ek vir jou die speelding koop wat jy wil hê, oukei?"

Vraag 6: Is dit 'n **veilige** of **onveilige geheim**? Hoekom of hoekom nie?

Voorbeeld antwoorde: **Onveilige geheim**. Dit is 'n **onveilige geheim**, want niemand moet foto's van jou private dele neem nie. Haar oom vra haar om nie te vertel nie, want hy weet dit is verkeerd en onwettig.

SÊ: Vandag het ons geleer dat daar **veilige** en **onveilige geheime** is. Ons het ook geleer dat **onbetroubare mense** nie net vreemdelinge is nie, maar ook dat **bekende mense onveilig** kan wees. **Onbetroubare en onveilige** mense kan dikwels beloftes maak om vir jou 'n geskenk te gee as jy nie vir iemand anders die geheim sal vertel nie en dit hul klein geheim hou. Soms is 'n **onveilige geheim** wanneer jy iets gesien het wat onveilig of gevaarlik vir 'n ander persoon is en jy besluit om dit geheim te hou. Byvoorbeeld, as jy iemand by die huis sien wat seerkry omdat iemand hom stoot, slaan of iets na hom toe gooi, en jy voel te bang om 'n **betroubare volwassene** te vertel.

DOEN: Lees hardop die bladsye in die "Stappe om Veilig te Bly" Storieboek waar Abe skelm of "tricky" is (bladsye 5-7). Vra die kinders om na die storie te luister terwyl hulle noukeurig na die prentjies kyk om te sien of hulle kan agterkom hoekom Abe skelm of "tricky" optree. Terwyl jy die storie lees, stop na elke bladsy en sê: "Dit is waar Abe skelm is." Laat die kinders die frase herhaal: "O, nee! Abe is onbetroubaar!" Gaan voort om die redes te deel waarom Abe onbetroubaar is deur die verduidelikings in die tabel hieronder te gebruik.

Bladsy #	Veruideliking
5	Thandi ken nie vir Abe nie. Hy is onbekend aan haar. Hy is 'n onveilige volwassene . Abe ken nie vir Thandi nie. Hy is onbetroubaar omdat hy 'n volwassene is wat 'n kind vra om te speel wanneer haar ouers nie by is nie.
6	Abe is onbetroubaar omdat hy voorgee dat hy vriendelik is. Hy sê vir Thandi sy is goed in sokker en raak aan haar gesig sonder haar toestemming. Thandi voel ongemaklik , maar Abe lag.
7	Abe vra vir Thandi om saam met hom na 'n parkie naby sy huis te kom en bied haar 'n nuwe sokkerbal aan. Hy is onbetroubaar omdat hy weet Thandi mag nie gaan nie, maar stel steeds voor hulle gaan en hou dit 'n geheim. Onbetroubare en onveilige volwassenes is nie deel van jou veilige sirkel nie, so hulle moet jou nie vra om enige plek saam met hulle te gaan nie. As iemand jou vra om iets te doen wat jy weet jy nie mag doen nie, is daardie persoon onbetroubaar .

VRA: Lees die volgende vrae en laat die kinders reageer deur te dink aan die storie en karakters.

STAPPE OM VEILIG TE BLY STORIEBOEK VRAE
Vraag 1: Dink jy Abe was bekend of onbekend aan Thandi? Antwoord: Abe was onbekend. Vraag 2: Dink jy Abe was net vriendelik of skelm? Antwoord: Abe was "tricky" en onbetroubaar Vraag 3: Wat het Abe gedoen wat hom onbetroubaar gemaak het? Voorbeeld antwoorde: Abe het Thandi probeer mislei om hom te vertrou en saam met hom na 'n parkie toe te gaan sonder 'n betroubare volwassene. Selfs nadat Thandi nee gesê het, het hy haar steeds met 'n geskenk probeer lok en haar gevra om dit 'n geheim te hou.

Vraag 4: Wat moet jy doen as jy iets onveilig sien?

Voorbeeld antwoorde: Vertel 'n **betroubare volwassene** in jou **veilige sirkel**. Dit kan ook beteken om 'n **veilige vreemdeling** te vertel, soos Thandi gedoen het toe sy na die ma met die kind gehardloop het.

Uitgebreide vraag: Wie kan 'n **onveilige geheim** vertel?

Voorbeeld antwoorde: Almal kan 'n **onveilige geheim** vertel, maar as jy 'n **betroubare en veilige persoon** is, sal jy nie **onveilige geheime** vertel nie.

TOEPASSINGSAKTIWITEIT: Herinner die kinders dat **veilige geheime** net vir 'n kort tydjie bewaar moet word en uiteindelik aan ander vertel sal word. **Onveilige geheime** kan egter gaan oor iets wat jou of iemand anders sal seermaak en nie privaat gehou moet word nie. 'n **Onveilige geheim** is nie net iets wat iemand anders vir jou vertel nie, dit kan ook iets wees wat 'n persoon op hul eie besluit om 'n geheim te hou oor iets wat hulle gesien het wat onveilig of gevaarlik vir 'n ander persoon kan wees. Dit kan wees om te sien hoe iemand geboelie of seergemaak word en te bang is om iemand te vertel.

Deel tekenpapier en kryte uit. Vra die kinders om twee (of meer) **betroubare volwassenes** te teken met wie hulle kan gaan praat as hulle iets onveilig of gevaarlik sien wat met 'n ander persoon gebeur.

SESSIE 3: GENOOIDE EN ONGENOOIDE AANRAKING

DEEL 5 - VEILIGE EN ONVEILIGE AANRAKING

MATERIALE BENODIG	SLEUTEL TERME
• “Stappe om Veilig te Bly” Storieboek • Grafiekpapier of witbord • Veilige en Onveilige Aanraking Beeldkaarte (Bylaag G) • Veilige en Onveilige Woorde (Bylaag H) • Kryte of klei • Blitslyn Aktiwiteit (Bylaag I)	• Veilige aanraking: 'n positiewe aanraking wat 'n persoon versorgd, belangrik en veilig laat voel • Onveilige aanraking: geheimsinnige of negatiewe aanraking wat 'n persoon ongemaklik laat voel • Ongenooide aanraking: iemand wat jou op 'n veilige of 'n onveilige manier raak sonder jou toestemming • Genooide aanraking: 'n positiewe aanraking wat 'n persoon versorgd, belangrik, veilig laat voel en jou toestemming moet hê

DEEL 6 - VEILIGE LIGGAAMSGRENSE

MATERIALE BENODIG	SLEUTEL TERME
• “Stappe om Veilig te Bly” Storieboek • Ongenooide Aanrakingsaktiwiteit Inkleurbladsy (Bylaag J) Opsioneel: • Kryte	• Persoonlike Liggaamsgrens: 'n individuele ruimte wat hul hele fisiese liggaam omring om hul private dele in te sluit • Persoonlike Ruimte: die hoeveelheid ruimte wat nodig is tussen jouself en ander om 'n gevoel van gemak en privaatheid te gee • privaatdele: 'n persoon se liggaamsdele wat deur hul onderklere of swembroek bedek word • Respek: om iets of iemand as waardevol en belangrik te eer

DEEL 5 - VEILIGE EN ONVEILIGE AANRAKING

SÊ: Kinders het baie verskillende regte, insluitend om skool toe te gaan om opvoeding te ontvang, en die vermoë te hê om veilig te wees en met vriende te speel. Hulle het ook die reg om veilig te wees van gevaar, wat beteken dat hulle die reg het om nie te sê vir **ongenooide aanraking**. Vandag sal ons meer leer oor ons liggaam en wat **veilige en onveilige aanraking** is. **Veilige aanraking** word **uitgenooi** omdat dit met jou toestemming gedoen word. 'n **Genooide aanraking**, soos 'n drukkies van mamma of 'n soen op jou wang van jou ouma, is 'n positiewe aanraking wat jou geliefd, versorgd, gemaklik en veilig laat voel.

Onveilige aanraking kan jou egter **ongemaklik**, bang of seer laat voel. Ander volwassenes mag nie aan jou **privaatdele** raak, sien of daarmee speel nie, insluitend jou onderwysers en alle vreemdelinge. **Ongenooide aanraking** vind plaas wanneer iemand jou op 'n veilige of 'n onveilige manier raak sonder jou toestemming. Jy het die reg om nie te sê as iemand aanhou om aan jou te raak nadat jy stop gesê het of jou vra om aan hulle te vat onder hul onderklere. As iemand aanhou om aan jou **privaatdele** te raak (met of sonder jou toestemming) of jou vra om aan hul **privaatdele** te raak, is dit **ongenooide en onveilige aanraking**, en jy moet 'n **betroubare volwassene** in jou **veilige sirkel** vertel!

DOEN: Laat kinders oefen om die volgende verklaring oor hul liggaam te herhaal en oefen om "nee" te sê in 'n beleefde, dog selfgeldende of ferm stem.

- Verklaring: "My liggaam behoort aan my."
- Voorbeeld van Nee stellings: "Nee, moenie aan my raak nie." "Stop. Ek wil nie so aangeraak word nie."

VRA: Lees die volgende vrae en vra die kinders om te reageer.

ONGENOOIDE EN ONVEILIGE AANRAKING VRAE

Vraag 1: Hoe lyk 'n **genooide of veilige aanraking**?

Voorbeeld antwoorde: 'n **Veilige aanraking** laat 'n persoon versorgd en gemaklik voel. 'n **Genooide aanraking** is 'n positiewe aanraking en is oukei en word met toestemming gedoen.

Vraag 2: Wat is 'n **ongenooide of onveilige aanraking**?

Voorbeeld antwoorde: 'n **Onveilige aanraking** kan geheimsinnig wees of 'n aanraking wees wat my **ongemaklik** laat voel. 'n **Onveilige aanraking** kan skade aan my doen. 'n **Ongenooide aanraking** is een wat ek nie wou hê nie. Ek het nie ja gesê of my toestemming gegee om aangeraak te word nie.

Uitgebreide vraag: Het jy die reg om nie te sê vir 'n **ongenooide of onveilige aanraking**? Hoekom of hoekom nie?

Voorbeeld antwoord: Ja, my liggaam behoort aan my en nie aan iemand anders nie.

SÊ: Ons het elke dag interaksie met baie verskillende mense en soms kan hierdie interaksies verskillende tipes aanrakinge behels. Daar is baie voorbeelde van verwelkomde en **veilige aanraking**, maar nie al die voorbeelde is **uitgenooide aanraking** nie en dit is belangrik om die verskil te verstaan.

DOEN: Wys die Veilige en Onveilige Aanraking Beeldkaarte (Bylaag G) uit die lys. Laat die kinders bepaal watter een veilig en onveilig is deur die handgebare te gebruik om op die voorbeelde te reageer. As die kinders dink die voorbeeld is 'n voorbeeld van **veilige aanraking**, laat hulle 'n duim-op ("thumbs up") gebaar gee. As hulle dink dit is **onveilige aanraking**, laat hulle 'n kruis (X) met hul arms maak.

VOORBEELDE VAN VEILIGE AANRAKING	VOORBEELDE VAN ONVEILIGE/ONGENOOIDE AANRAKING
• Troosdruk of arm om die skouer van iemand wat jy vertrou • Klop op die skouer of 'n "high five" • Om iemand gesonder te maak deur 'n inspiuting te gee of 'n splinter te verwyder • 'n Ouer of versorger wat 'n ander persoon was om hulle skoon te hou • Raak saggies aan jou vriend se skouer of rug wanneer julle 'n speletjie speel • Om iemand in jou huis 'n drukkies en 'n soen te gee wanneer jy wakker word of gaan slaap • Volwassenes wat hande met mekaar skud om 'hallo' te sê of wanneer hulle oor iets saamstem	• Slaan • Boks • Stoot • Knyp • Gryp • Skop • Byt • Ongenooide kielie (hou aan nadat jy 'nee' of 'hou op' gesê het) • Sit op of naby 'n vreemdeling of onbetroubare/onveilige persoon se skoot

*Opsioneel: Druk die Veilige en Onveilige Woorde uit (Bylaag H). Plaas elke woord aan teenoorgestelde kante van die kamer. Vra die kinders om in die middel van die kamer te staan terwyl jy die Veilige en Onveilige Aanraking Beeldkaarte wys (Bylaag G). Wanneer jy die beeld ophou, vertel die kinders wat dit is en vra hulle om te besluit aan watter kant van die kamer hulle dink die beeld behoort (veilig of onveilig) en dan na daardie kant toe te loop (m.a.w. 'n 'high-five' is 'n **veilige aanraking**).*

VRA: Lees die volgende vrae en vra die kinders om te antwoord.

ONGENOOIDE EN ONVEILIGE AANRAKING VRAE

Vraag 1: Wat is die verskil tussen 'n **veilige aanraking** en **onveilige/ongooide aanraking**?

Voorbeeld antwoorde: 'n **Veilige aanraking** laat 'n persoon voel dat hulle voor omgee word. 'n **Onveilige aanraking** laat 'n persoon "yucky", hartseer, onveilig of **ongemaklik** voel.

Vraag 2: Is daar enige veilige aanraking wat ongenooit of onveilig kan wees? Hoekom of hoekom nie?

Voorbeeld antwoorde: Ja, 'n **ongenooide** drukkies wat 'n persoon **ongemaklik** laat voel, al is dit van iemand wat hulle ken, is **onveilige aanraking**.

Uitbreidingsvraag: Wat doen jy as iemand by die skool wat **ongenooit** en **onbetroubaar** is, probeer om aan jou te vat wanneer niemand naby is nie?

Voorbeeld antwoorde: Ek moet 'n **betroubare volwassene** in my **veilige sirkel** soos my onderwyser vertel of vra om my ouer of voog te bel en hulle te laat weet wat by die skool gebeur het.

SÊ: Jy kan altyd vir iemand in jou **veilige sirkel** vertel as iemand aan jou **privaatdele** geraak het. **Betroubare volwassenes** wil seker maak jy is veilig en wil jou help. Kom ons kyk na drie maniere om te "**ACT**" (aksie te neem) as iemand jou **ongemaklik** laat voel of jou op 'n **onveilige** manier probeer aanraak.

- **A = "Avoid" (vermy) die persoon.** Doen jou bes om nie alleen te wees met iemand wat **onveilige aanraking** doen nie. As jy nie die persoon kan vermy omdat hulle 'n familielid of familienvriend is nie, slaan dan oor na die finale aksie en vertel 'n **betroubare volwassene**.
- **C = "Call" (vra) vir hulp.** Sê "nee" en hardloop weg om hulp te kry.
- **T = "Tell" (vertel) 'n betroubare volwassene.** Deel wat gebeur het en vertel hulle van die privaatele wat aangeraak is.

DOEN: Laat die kinders luister na voorbeelde van "ACT" Stellings en besluit of hulle dink die aanraking is oukei of nie oukei nie. Laat hulle met gebare demonstree (bv. veilig = "thumbs up"; onveilig = maak kruis (X) met arms).

VRA: Lees die volgende voorbeeldstellings en vra of die stelling "oukei" of "nie oukei" is nie. Vra die kinders om te reageer met 'n aksie uit die "**ACT**" lys (**A** = "Avoid" of vermy die persoon; **C** = "Call" of vra vir hulp; **T** = "Tell" of vertel 'n betroubare volwassene)

VOORBEELD “ACT” STELLINGS

Stelling 1: Wanneer jy iemand omhels wat jy vertrou en dit laat jou gemaklik voel.

Gebaar: Goed of Oukei = duime omhoog (“thumbs up”)

Stelling 2: Wanneer ‘n **betroubare volwassene** wat in jou **veilige sirkel** is, help om jou ‘n bad te gee om jou skoon te maak.

Gebaar: Goed of Oukei = duime omhoog (“thumbs up”)

Stelling 3: Wanneer jy **ongemaklik** voel wanneer iemand aan jou raak.

Gebaar: Nie goed nie of Nie oukei nie = kruis arms om ‘n x te maak

Uitgebreide vraag: Watter “**ACT**”-aksie kan jy neem?

Voorbeeld antwoorde: Ek kan die persoon **vermy**. Ek kan ‘n **betroubare volwassene vertel**.

Stelling 4: Wanneer iemand aan jou **privaatdele** raak.

Gebaar: Nie goed nie of Nie Oukei nie = kruis arms om ‘n x te maak

Uitgebreide vraag: Watter “**ACT**”-aksie kan jy neem?

Voorbeeld antwoorde: Ek kan **roep of vra** vir hulp ; Ek kan ‘n **betroubare volwassene vertel**.

Stelling 5: Wanneer iemand, iemand seermaak deur hulle te slaan of te skop.

Gebaar: Nie goed nie of Nie Oukei nie = kruis arms om ‘n x te maak

Uitgebreide vraag: Watter “**ACT**”-aksie kan jy neem?

Voorbeeld antwoorde: Ek kan **roep of vra** vir hulp ; Ek kan ‘n **betroubare volwassene vertel**.

TOEPASSINGSAKTIVITEIT: Laat die kinders die blitslynnommer bladsy agter in die Storieboek inkleur of gebruik die Blitslyn Aktiwiteit - Bylaag I. Nadat hulle klaar ingekleur het, nooi die kinders uit om die blitslynnommers uit te voer met hul hele lyf, hul hande, of laat hulle selfs die nommers met klei maak om hulle te help om die blitslynnommers te onthou.

DEEL 6 - VEILIGE LIGGAAMSGRENSE

*Let wel: Dit is belangrik om woorde te gebruik wat geskik is vir jou kinders. Jy kan die anatomies korrekte name vir **privaatdele** gebruik as dit jou skool of organisasie se prosedure is.*

SÊ: Vandag gaan ons belangrike veiligheidsreëls leer oor hoe om ons liggame veilig te hou. Die liggaamsdele wat deur onderklere en swemklere bedek word, is **privaatdele**, en as iemand jou daar raak of jou dwing om hulle daar aan te raak, is dit **onveilige aanraking**. Onthou jou **persoonlike ruimte of spasie** is soos om 'n hoelahoepel om jou te hê.

DOEN: Laat die kinders hul arms uitstrek om voor te gee dat die hoelahoepel daar is om hul **persoonlike ruimte** te skep. Herinner hulle daaraan dat dit hul **persoonlike liggaamsgrens** is.

VRA: Lees die volgende vrae en vra die kinders om te antwoord.

PERSOONLIKE LIGGAAMSGRENS VRAE

Vraag 1: Waarom is veiligheidsreëls belangrik?

Voorbeeld antwoorde: Veiligheidsreëls kan help om my veilig te hou. Veiligheidsreëls kan help om my **veilig** te hou teen **onveilige aanraking**.

Vraag 2: Waar is jou **persoonlike liggaamsgrens**?

Voorbeeld antwoord: My **persoonlike liggaamsgrens** kan die ruimte of spasie wees wat my liggaam en my **privaatdele** omring.

SÊ: Ons gaan drie **Persoonlike Liggaamsgrens Veiligheidsreëls** leer.

Reël #1: My liggaam behoort aan my!

Niemand anders nie. Soms sal mense in jou **veilige sirkel** help om na jou en jou liggaam om te sien (bv. was jou tydens badtyd, help jou om badkamer toe te gaan wanneer dit nodig is, of help jou om aan te trek). **Onbetroubare en onveilige mense** moet nooit binne jou **persoonlike liggaamsgrens** wees nie; dit is jou **persoonlike ruimte**.

Reël #2: Onveilige aanraking is nie oukei nie.

As iemand ooit jou **privaatdele** knyp, raak, kielie of gryp of hul **privaatdele** aan jou afdwing, is dit 'n **onveilige aanraking**. Vertel altyd vir iemand in jou **veilige sirkel**! As dit toevallig iemand in jou **veilige sirkel** is soos jou ma, pa, tannie, oom, ouma of oupa, dan sal jy jou onderwyser of 'n polisieman moet vertel. As dit toevallig iemand in jou **veilige sirkel** is, soos jou onderwyser of 'n polisieman, vertel dit dan vir iemand anders wat ook in jou **veilige sirkel** is.

Reël #3: Onveilige geheime is nie oukei nie.

Niemand behoort foto's of video's van jou **privaatdele** te neem nie. As iemand ooit 'n foto neem of aan jou **privaatdele** raak, en jou vra om dit geheim te hou, is dit 'n **onveilige geheim**. Maak seker dat jy dadelik iemand in jou **veilige sirkel** vertel.

DOEN: Laat die kinders die Persoonlike Liggaamsgrens Veiligheidsreëls sing of hardop sê en uitvoer.

Aksie vir Reël #1. My liggaam behoort aan my!

Kinders kan een vinger ophou wanneer hulle "Reël nommer 1" uitvoer. Hulle kan dan aan hul lyf raak met hul handpalm en sê: "My liggaam." Laastens, laat hulle die oukei gebaar ("thumbs up") maak met albei hul duime en dan terug trek om na hul lyf te wys en te sê "behoort aan my."

Aksie vir Reël #2. Onveilige aanraking is nie oukei nie.

Kinders kan twee vingers ophou wanneer hulle "Reël nommer 2" uitvoer. Laat hulle hul hande wikkel wanneer hulle sê, "**onveilige aanraking**." Laastens, laat hulle hul arms kruis om 'n x te maak wanneer hulle sê, "is nie oukei nie."

Aksie vir Reël #3. Onveilige geheime is nie oukei nie.

Kinders kan drie vingers ophou wanneer hulle "Reël nommer 3" uitvoer. Hulle kan dan hul vinger op hul mond plaas om 'n "shh"-geluid te maak wanneer hulle "onveilige geheime" sê. Laastens, laat hulle hul arms kruis om 'n x te maak wanneer hulle sê, "is nie oukei nie."

Opsioneel: Laat die kinders die Ongenooide Aanrakingsaktiwiteit Bladsy inkleur in die "Stappe om Veilig te Bly" Storieboek of gebruik die Ongenooide Aanrakingsaktiwiteit Inkleurbladsy (Bylaag J).

VRA: Lees die volgende vrae en vra die kinders om te antwoord.

PERSOONLIKE LIGGAAMSGRENS VEILIGHEIDSREËLS VRAE
Vraag 1: Wat is die drie Persoonlike Liggaamsgrens Veiligheidsreëls? Voorbeeld antwoorde: 1) My liggaam behoort aan my! 2) Onveilige aanraking is nie oukei nie. 3) Onveilige geheime is nie oukei nie. Vraag 2: Waarom is die Persoonlike Liggaamsgrens Veiligheidsreëls belangrik? Voorbeeld antwoorde: Hulle help my om my liggaam te beskerm. Ek leer om nie te sê wanneer ek ongemaklik is met 'n persoon of 'n plek. Ek weet dit is oukei om vir 'n betroubare volwassene in my veilige sirkel te gaan vertel as dit ooit gebeur. Uitgebreide vraag: Wat is tekens dat jy dalk ongemaklik kan wees wanneer iemand jou persoonlike liggaamsgrense en persoonlike ruimte binnedring? Voorbeeld antwoorde: 'n Hartklop, sweterige handpalms, of 'n siek of omgekrapte maag is alles tekens dat ek ongemaklik kan wees.

SÊ: Dit is belangrik om te weet dat jou liggaam aan jou behoort. Wanneer iets of iemand jou **persoonlike liggaamsgrense** betree en jy begin **ongemaklik** voel, het jy die reg om iets vir iemand in jou **veilige sirkel** te sê.

DOEN: Nooi die kinders uit om die “My Liggaam Rympie” hieronder voor te dra en uit te voer, wat ‘n verklaring van hul **persoonlike liggaamsgrense** verteenwoordig. Herinner hulle daaraan dat elke deel van hul liggaam aan hulle behoort.

My Liggaam Rympie

Hierdie is my hande
 Hierdie is my tone
 Hierdie is my magie
 En my wibbelende neusie
 Van die bokant van my kop
 Verby my knieë, tot by my voete
 Dit is **my** liggaam
 My liggaam is vir my
 (Nee beteken **nee** en stop beteken **stop**)

VRA: Wat is verskillende maniere waaraan jy kan dink om nee te sê wanneer jy voel jy is in ‘n onveilige situasie?

Voorbeeld antwoorde:

*Nee dankie!
 Geen manier nie!
 Nope!
 Nee, man!
 Nie vir my nie!
 Hande af!
 Staan terug!*

*Gaan nie gebeur nie!
 Negatief!
 Ek dink, NEE!
 Dit is ‘n nee vir my!
 Nee, dit is my finale antwoord!
 Stop net daar!
 NEE*

*Hmmm...nee!
 Nee!
 Ek dink nie so nie!
 Wat van nooit!
 Nee, boetie!
 Dit is nie my ding nie!
 Praat met die hand!*

TOEPASSINGS AKTIWITEIT: Herinner die kinders dat dit “oukei” is om nee te sê vir volwassenes of enige iemand wat hul vra om iets te doen wat hulle **ongemaklik** laat voel. Vra die kinders om woorde by die “My Liggaam Rympie” te voeg deur aan nog ander liggaamsdele te dink en daarna te wys (bv. hande, tone, maag, neus, kop en voete).

Sessie 1: Betroubare en Onbetroubare Mense

Deel 1 - Stappe om Veilig te Bly

- Veiligheidsverkeerslig (*Bylaag A*) 35
- Veiligheidskleurkaarte (*Bylaag B*) 36
- Stappe om Veilig te Bly Karakterbeelde (*Bylaag C*) 37

Deel 2 - Veilige Sirkel

- Veilige Sirkel Hand Patroon (*Bylaag D*) 43

Sessie 2: Veilige en Onveilige Kommunikasie

Deel 3 - Vreemdelinge: Wie is Veilig en Onveilig?

- Veilige en Onveilige Vreemdeling Karakterbeelde (*Bylaag E*) 44
- Veilige en Onveilige Vreemdeling Karakter Inkleurprente (*Bylaag F*) 47

Deel 4 - Geheime: Wat is Veilig en Onveilig?

- *Geen bylae word benodig*

Sessie 3: Genooide en Ongenooide Aanraking

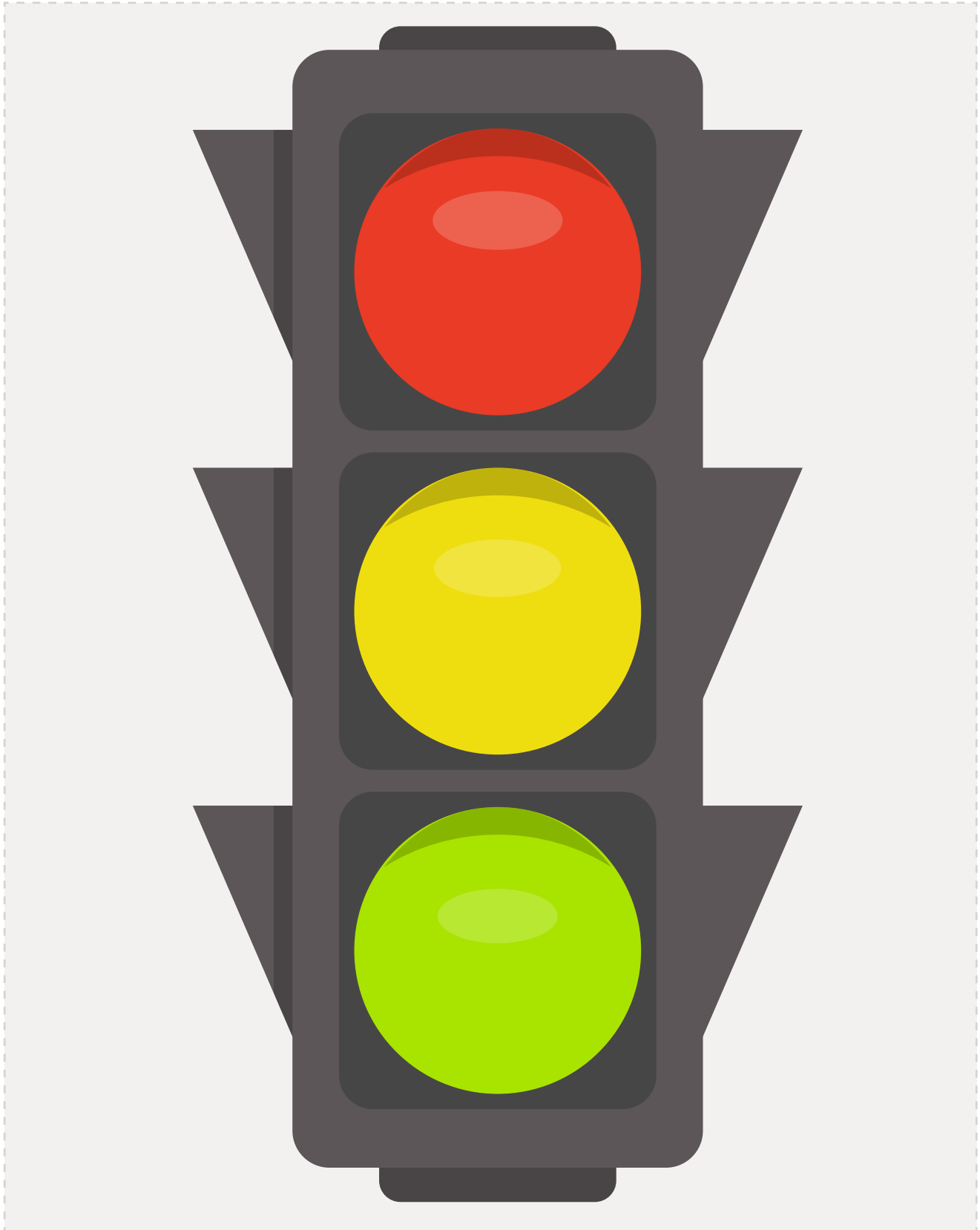
Deel 5 - Veilige en Onveilige Aanraking

- Veilige en Onveilige Aanraking Beeldkaarte (*Bylaag G*) 53
- Veilige en Onveilige Woorde (*Bylaag H*) 58
- Blitslyn Aktiwiteit (*Bylaag I*) 60

Deel 6 - Veilige Liggaamsgrense

- Ongenooide Aanraking Aktiwiteit Inkleurbladsy (*Bylaag J*) 61

Bylaag A: Veiligheidsverkeerslig

Bylaag B: Veiligheidskleurkaarte

Bylaag C: Stappe om Veilig te Bly Karakterbeelde

Veilige Vreemdeling/Ma

Polisieman

Thandi se Broer

Abe, Onbetroubare Persoon

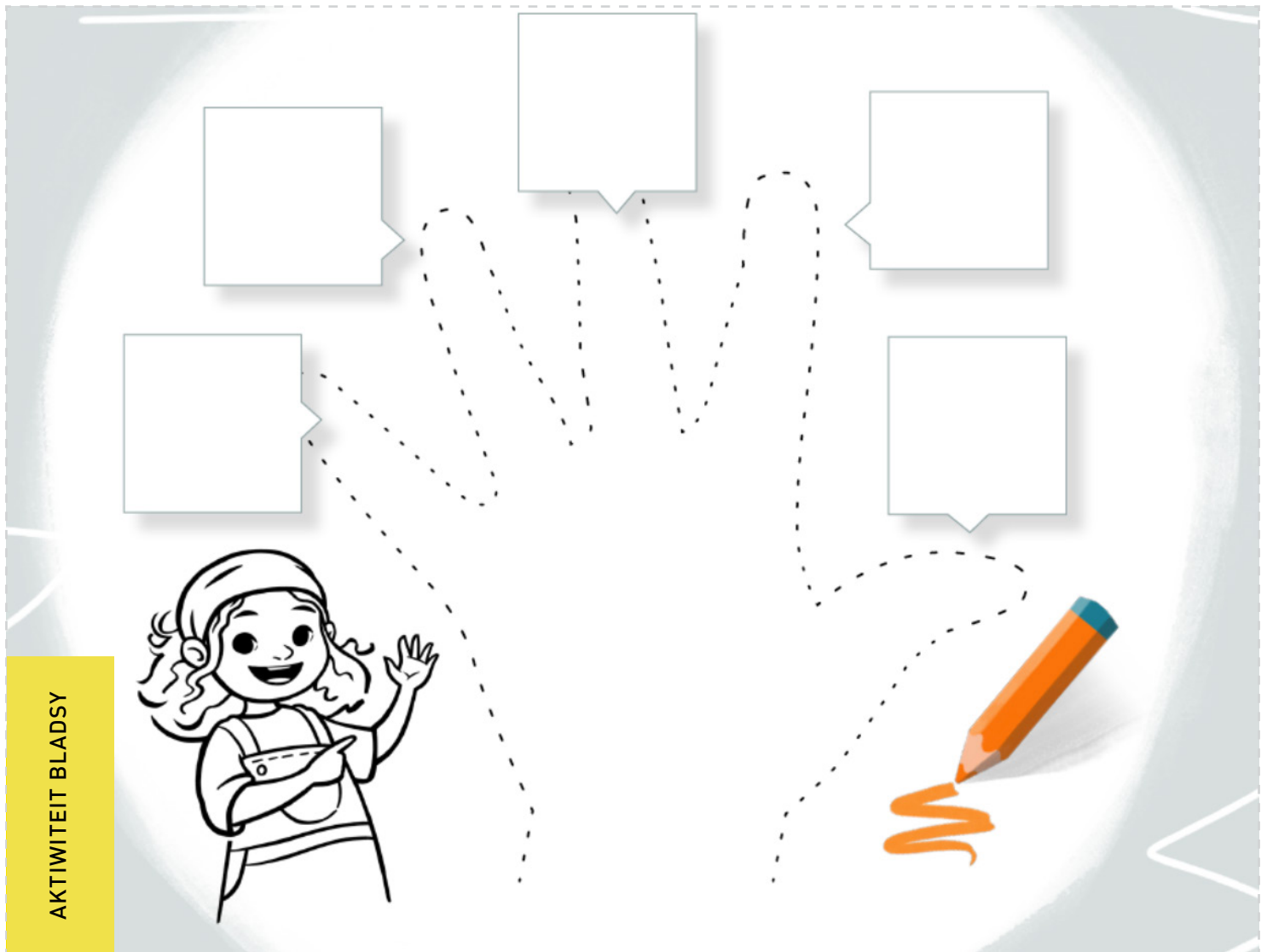
Thandi se Oupa

Bylaag C: Stappe om Veilig te Bly Karakterbeelde Vervolg

Thandi

Veilige Sirkel

Hierdie is my Veilige Sirkel. Dit is 'n veiligheidshulpmiddel wat my help om die vyf betroubare volwassenes te onthou met wie ek kan praat wanneer ek onveilig voel.

Bylaag E: Veilige en Onveilige Vreemdeling Karakterbeelde

Abe

Ma

Polisieman

Thandi

Abe

Ma

Oupa

Polisieman

Tim

Oupa gee 'n drukkie

**Veilige vreemdeling hou Thandi se
hand vas**

Thandi, Tim en Oupa

(hande op kop en skouers)

Abe gryp Thandi se rugsak

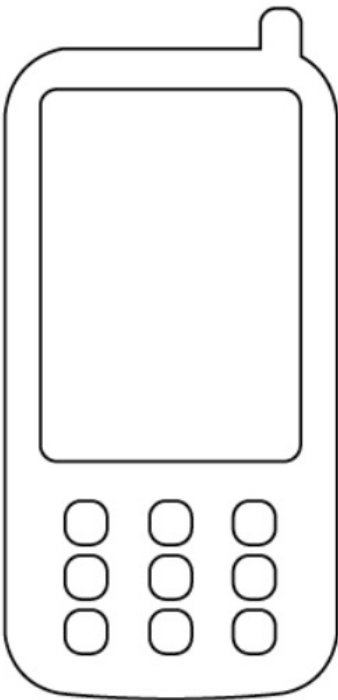

Abe raak aan Thandi se gesig

ONVEILIG

VEILIG

Blitslynnommer

Dit is die blitslynnommer wat ek kan bel as ek hulp nodig het (116).
Ek kan ook **10111** bel as daar 'n noodgeval is.

Veilige en Onveilige Aanraking

Ek weet veilige aanraking word uitgenooi en net wanneer ek “ja” sê.
Onveilige aanraking is ongenooi en laat my ongemaklik en bang voel en
moet nie as ‘n geheim gehou word nie.

[A21.org](https://a21.org)

[@A21Campaign](https://www.facebook.com/A21Campaign)

[@A21](https://www.instagram.com/A21)